

OYA BAYDAR

*Kayıp
Söz*

OYA BAYDAR
KAYIP SÖZ

Can Çağdaş

Kayıp Söz, Oya Baydar

© 2007, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2007

11. basım: Ekim 2021, İstanbul

Bu kitabın 11. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapaktaki fotoğraf: Ayşen Anadol

Baskı ve cilt: Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tevfikbey Mahallesi Dr. Ali Demir Caddesi No: 51 Giriş Depo Bölümü

Küçükçekmece-İstanbul

Sertifika No: 40421

ISBN 978-975-07-2611-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750726118

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

OYA BAYDAR KAYIP SÖZ

ROMAN

♥can

Oya Baydar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Elveda Alyoşa, 1992

Kedi Mektupları, 1992

Hiçbiryer'e Dönüş, 1998

Sıcak Külleri Kaldı, 2000

Erguvan Kapısı, 2004

Çöplüğün Generali, 2009

Bir Dönem İki Kadın (Melek Ulagay'la beraber), 2011

O Muhteşem Hayatınız, 2012

Yetim Kalacak Küçük Şeyler, 2014

Surönü Diyalogları, 2016

Yolun Sonundaki Ev, 2018

Köpekli Çocuklar Gecesi, 2019

80 Yaş, Zor Zaman Günlükleri, 2021

OYA BAYDAR, 1940'ta İstanbul'da doğdu. Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi'nin son sınıfında yazdığı *Allah Çocukları Unuttu* adlı gençlik romanı nedeniyle neredeyse okuldan atılıyordu. 1964'te İÜ Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl bu bölüme asistan olarak girdi. "Türkiye'de İşçi Sınıfının Doğuşu" konulu doktora tezinin Üniversite Profesörler Kurulu tarafından iki kez reddedilmesi üzerine öğrenciler olayı protesto için rektörlüğü işgal ettiler. Bu olay ilk üniversite işgali eylemi oldu. Daha sonra Ankara Hacettepe Üniversitesi'ne sosyoloji asistanı olarak girdi. 1971'deki 12 Mart Askerî Müdahalesi sırasında, TİP ve TÖS üyesi olarak sosyalist kimliği nedeniyle tutuklandı ve üniversiteden ayrıldı. *Yeni Ortam*, *Politika* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. 12 Eylül sırasında yurtdışına çıktı. 1992'ye kadar 12 yıl Almanya'da sürgünde kaldı. Burada, sosyalist sistemin çöküş sürecini yakından yaşadı. 1991'de yazdığı *Elveda Alyoşa* adlı öykü kitabıyla Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 1993 yılında da *Kedi Mektupları* adlı romanıyla Yunus Nadi Roman Ödülü'nü aldı. Türkiye'ye dönüşünde Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı'nın ortak yayını olan *İstanbul Ansiklopedisi*'nde redaktör ve *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*'nde genel yayın yönetmeni olarak çalıştı. *Sıcak Külleri Kaldı* romanıyla 2001 yılı Orhan Kemal Roman Armağanı'nı, *Erguvan Kapısı*'yla da 2004 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü'nü aldı.

www.oyabaydar.com

Eleştirileri, önerileri ve Kürtçeye çevirileriyle
Kayıp Söz'e ruhunu ve duygusunu kazandıran
Kürt ve Türk arkadaşlarıma;

“Bizi karlarımız, kavaklarımız, kargalarımızla bırakıp
gidiyorsunuz,” sözü, bu kitaba dönüşen dostlarıma;

Şiddeti, nefreti, savaşı aşır insana ulaşmaya, insanın
sesini yüreğinde duymaya çalışan herkese;

Sevgi ve teşekkürlerle.

“Çocukları minik kurşunla mı öldürürler anne?”

Bir söz arıyordum, bir ses duydum...

Sözün peşindeydim. Hoyratça kullandığım, hovardaca harcadığım, sabun köpüklerine üfleyip tükettiğim sözün; hikâyeyi başlatacak, sürükleyecek, sonlandıracak o ilk cümlelerin. Bir türlü yazıya dökülemeyen, tam yakaladığımı sandığım anda düşüncenin bulutsu hafifliğine karışıp kaybolup giden cümle... Yitik söz...

O sesi duydum, sözü unuttum, sesin peşinden gittim.

Sözcüklerle oynayan adam, dil cambazı, söz büyücüsü. Adının üstüne yapıştırılan, kimliğini kuşatan basmakalıp övgü yaftaları... Hayran bakışlı, iyi niyetli, biraz da saf okurların, heveskâr ve hırslı sanat edebiyat muhabirlerinin, yazdıklarınızın ve kaderinizin efendisi eleştirmenlerin âdet yerini bulsun diye sordukları, “Tezgâhta yeni ne var üstat?” sorusuna, kas kasılmasından ibaret, buz gibi, riyakâr bir gülümsemeyle verdiği baştansavma cevap: “Başlanmış birşeyler var, epeyce geliştii, yakında görürsünüz.”

Oysa içinde sadece boşluk: “Bakışan yansız aynaların sonsuzluğa uzanan korkunç, kısır boşluğu.”

Biryerlerden duyduğu bu cilalı, kof cümleden, beklenen büyük eseri çıkarabilmek için günler, geceler boyu

kendisiyle boğuşmaktan yorgun düşmek. Ardında sadece kekremesi bir pişmanlık tadı bırakan, “kod adı: aşk” ilişkiler ağında debelenip durmak. Herbiri ufak çaplı bir yenilgi olan dönüşler: İçinde kara bir boşluk ve boğuntuyla yeniden kaçmak için eve; hep orada, hep sevgili, hep ölçülü, hep uzak karısına; övgü ve dostluk gösterilerinin ardına saklanmış “Biz senin cemaziyülevvelini biliriz” sıyrıntılarını görmezden gelerek, edebiyat çevrelerine; kimi nerede, hangi havalarda, hangi dünyalarda bulacağını bilememenin korkusuyla eski yol arkadaşlarına dönmek. Yollar, ülkeler, şehirler, oteller, denizler, limanlar, insanlar; hep, “yaşantı olsun” diye. İçine yapışmış boşluk ve anlamsızlık duygusuyla.

Bir sözün peşindeydi, yitirdiği sözün. Bir ses duydu.

Şehrin uzaktan uzağa yansıyan uğultusundan kopup gecenin kasvetli karanlığına burgaç gibi saplanan; zamanı ve mekânı aşır yel gibi, kabaran sular gibi uyku-
ların, uykusuzlukların kıyılarına vuran bir ses.

Duydum mu?

Uğultuyu, fısıltıyı, bağıışı, konuşmayı, müziği, doğanın sesini, sessizliğini duyarsınız, ama çığılı duymazsınız. Çığılık üzerinize kapanır, sizi sarar, kuşatır; beş duyuya altıncısı da eklenerek tek bir duyu olur, hücrelerinize saplanır. Karısının, oğullarını doğururken attığı çığılıktan, bir gece yanı başında bıçaklanan bir adamın insan sesine hiç benzemeyen son çığılığında, kara çarşafı bir kadının –hangi savaştı, hangi çatışmaydı, neredeydi, hatırlamıyor– ölü çocuğunun üzerine kapanmadan önce çarşafını yırtıp bağırını açarak dünyaya saldığı, dalga dalga yayılan çığılıktan biliyor: Çığılık sesi aşar, susturur. Çığılığı duymazsınız, o sizi sarar, kuşatır, peşinden sürükler, içine çeker. Çığılık...

Gece yarısından sonra kalkan Anadolu otobüslerinin halk yüzü, halk giysili, halk kokulu yolcuları. Büyük

kentlerin otobüs terminallerinin, havaalanlarının lüksüne, ışıklığına özenen iğreti ve rüküş düzeni, cıvıl cıvıl, kıvıl kıvıl dağınıklığı. Sözcüklerin sonu sakız gibi uzayan, vurguları yanlış, yayık sesli anonslar: “Lütfen dikkat sayın yolcularımız, otobüsünüz on yedi numaralı perondan kalkmak üzeredir!” Kebapçılar, kuruyemişçiler, büfeler, kazı-kazancılar, dinî kitap tezgâhları, kasetçiler, CD’ciler, helvacılar, tatlıcılar; yerleri hep kuşkulu ıslak, sifonları kırık, lavaboları tıkalı, sidik kokulu helalar. Haziran gece yarılarının hafifçe ürperten serinliği, ölgün solgun ışıklardan yayılan sarı hüznün, gitgide tenhalaşan bekleme salonları, sessizleşen peronlar.

Otobüsünün kalkmasına yarım saatten fazla zaman vardı. Etrafta koşuşturan yolcuları, yolcu uğurlamaya gelenleri, gecenin bu geç saatinde mendil ya da çiklet satarak dilenen çocukları, kasetçilerin, yemişçilerin tezgâhları önünde birikmiş insanları seyrederek vakit öldürmeye çalışıyordu. Eskiden sık gittiği, son zamanlarda yeniden keşfedilen pek revaçta bir otelin barında içkisini içerken –doğruyu söylemek gerekirse her zamanki gibi biraz fazla kaçırmıştı–, birden, “Bu sıkıcı kentte bir gece daha geçiremem” duygusuna kapılmış; ertesi günkü önemsiz iki randevuyu iptal etmeye, İstanbul’a hemen o gece, hem de otobüsle dönmeye karar vermişti.

Peronlara açılan geniş cam panolu kapılardan birinin köşesindeki Başkent Büfesi’nden bir şişe madensuyu ile bir paket sigara alırken, neşeli bir nakarat gibi, “Başkent Büfesi, Başkent Büfesi” diye tekrarlayıp durduğunu fark etti. Bazen bir sözcük, bir cümle, bir dize böyle bozuk plak gibi takılırdı aklına; hele de kafası dumanlı olduğunda. Tekrarlayıp durduğu sözcüğün anlamına varınca, neden başkent, diye düşündü. Burası başkentse ayak kentler nereler? Şehirlerin de başları, ayakları var. Peki başlar ve ayaklar hiç değişmeyecek mi? Değişmeli

mi? Nasıl değişir? Ben neden... biz neden bir ömür bo-
yu?... Bir mr boyu, ne? “Bir gençlik boyu,” de bari...
Ayaklar baş olsun diye miydi çabalar, yoksa başlar ayak
olsun diye mi? Bir yazı çıkar mı bu kırk yıl öncesinde
kalmış budalaca sorudan?

Kaç kuşak boyunca cevaplayamadan, ozemedem,
anlamsız hayatlarımızın nakaratı gibi tekrarlayıp durdu-
ğumuz sorularımız ve sorunsallarımız! Hele de, bu ge-
rekli gereksiz yerde kullandığımız “sorunsal” lafı... Böyle
sözcükler kullanacaksın ki derin aydın sansınlar. Yazı
mazı çıkmaz buralardan. Artık benden bir Şey çıkmaz.
ıkanlar neydi ki zaten! Hadi dürüst ol, en azından ken-
dine karşı. Bu kadar da acımasız olmamalıyım. Sanıldı-
ğım kadar olmasam bile “hiç” de değilim. Allah kahret-
sin! Kafam karışık, kafam dumanlı. “Bakişan yansız ay-
naların sonsuzluğa uzanan korkunç kısır boşluğu” gibi
kafamın ii. Bu kadar imemeliyim. Beynim sngerleşi-
yor. Otobüs gelse, yerimi bulsam, vurup kafayı uyusam.
Uak yolculuğunun, hem fukara ğrenci btemize hem
de yaşam biçimimize, ufkumuza, çevremize, devrimci
tutarlılığımıza –bir aylık asgari ücrete bir uçak bileti! Ne
ayıp!– yabancı kaldığı gençlik ve masumiyet günlerimi-
zin anısına gönderdiğim bir selam gibi, başımı koltuğun
ter kokulu arkalığına dayayıp derin bir uykuya dalsam.

Başkent Büfesi’nin önünde para üstü beklerken, dı-
şarda, 8 numaralı peronun bekleme yerindeki sıralardan
birinde oturan acayıp şapkalı kadın gözüne ilişmeseydi,
o tarafa ynelmeyecekti. Madensuyu şişesini küçük se-
yahat çantasının dış ceplerinden birine yerleştirirken,
geniş kenarlı, açık renk şapka bir kez daha takıldı gözü-
ne. Nesnelerin tuhaf çekiciliğine kapıldı, 8 numaralı pe-
rona doğru yürüdü.

Kadın kısa boylu, topluca, yaşlıca. Yetmişini geçmiş
olmalı. Dizlerinin altına kadar inen açık renk, eprimiş

bir pantolon giymiş. Bermuda şort mu diyorlar? Başında geniş kenarlı, yeşil kurdeleli eski bir hasır şapka, ellerinde beyaz eldivenler. Bodrum'a falan yerleşmiş emekli bir öğretmen, ya da yılın yarısını sahil sitelerinde geçiren yaşlı bir bürokrat karısı olmalı. Biraz annesini hatırlatıyor. Bunlar, konken partilerinden artakalan zamanda kumaş boyar, batık yapar, resim çiziktirirler. Sanata, edebiyata da bulaşırlar. Seçkinci, çok bilmiş, öğretmen edalı, çekilmez kadınlardır çoğu. Kendi doğrularının mutluluğuna inanan, lafa "Biz Cumhuriyet kuşağının kızlarıyız..." diye başlayan, örtülü bir kadın gördüler mi kırmızı görmüş boğaya dönen, "Bu halkı Atatürk bile adam edemedi!" diye hayıflanıp, halk derken "a"yı incelterek söyleyen kadınlar. Annemin, subay karısı öğretmen arkadaşları gibi. Belki de kadıncağıza haksızlık ediyorum. Anneme benzettiğim için; anneme, babama, o dediğim dedik, seçkinci çevreye duyduğum tepki yüzünden.

Yaşlı kadın durmadan konuşuyor. Kiminle konuştuğunu görmek için etrafa bakınıyor, kimseler yok.

"Öyle değil mi beyefendi?"

Yabancı tınılı, garip vurgulu, ama kibar bir sesle soruyor.

Beni tanıdı mı acaba? Tanımıştır, tanımıştır. İmza günlerime bile katılmıştır Allah bilir. Kendinden memnuniyet ve gurur duygusu içini tatlı tatlı yalayıp geçiyor. Şöhretten süzülen doyum, tanınmaktan, önemsenmekten alınan keyif. Yine de, şöhreti umursamayan, bu türden fani duyguları aşmış, övgüye doymuş, biraz da bezgin adamı oynuyor. Cevap vermiyor, sorunun kendisine yöneldiğini anlamamış gibi davranıyor. Canı kimseyle konuşmak istemiyor zaten. Otobüs bir an önce perona yanaşsa da, kafayı vurup uyusa. Burunlu, ucuz gece otobüslerinde, İstanbul'la Ankara arasında biraz aşk, biraz devrim uğruna mekik dokuduğu günleri hatırlıyor. Genç-

lik günleriydi, toyluk ve masumiyet günleriydi, güzel günlerdi.

Kadın azimli, cevap alana kadar üsteleyecek besbelli. Kendine kızıyor. Dandık bir şapkaya takılıp bu tarafa gelmekte bok vardı. Mühim laflar etmeye meraklı o genç eleştirmen “nesnelerin büyüsunü sezip sözcüklere dökülen yazar” diye söz ettiğinden beri, nesnelere ilgilenir görünmek zorunda hissediyorum kendimi. Şapka işte, rüküş bir kadın şapkası!... Kendisiyle dövüşüyor: Neden bu tarafa seğırttim, neden başıma bela aldım?

“Siz de vardınız orada. Varşova’daydık. Yok, galiba Budapeşte’deydik. Gemilere bindirildiğimizde çocuk yanımdaydı. Tuna üzerinden kaçıyorduk. Şehri terk etmeyi ben istemedim, zorladılar. Tekneye binerken çocuk yanımdaydı, diyorum size. Gördünüz. Gördüğünüzü söyleyin onlara. Size inanırlar.”

Cevap vermeli mi? Kafası sisli, dumanlı, düşünceleri dağınık. Yalnız başına içti mi, büsbütün kaçırıyor ipin ucunu. Oysa bir dolu eski eş dost, bir sürü yeni tanış var bu kentte; istese birini arar, birlikte içerler. Yeni ahbablardan kimi arasa, göbek atar yazar Ömer Eren’le biryerlerde birlikte görünmek için. Eskiler... onlar belli olmaz, belki silmişlerdir beni defterden, belki de çok memnun olurlar arasam. Yine de bilinmez. Tanış çok da, dostum kalmamış hiç. Hepsini eskitmişim, ya da gömmüşüm. Mecazi anlamda değil, gerçekten de gömdüm çoğunu, en iyilerini.

Tuhaf kadının sesi düşüncelerini bölüyor: “Size de inanmazlar belki, ama yine de söyleyin.”

Kadın tozutmmuş besbelli. Belleğini zorluyor: 56’da Macaristan’dan, Tuna Nehri üzerinden tahliye edilenler kimlerdi? Böyle bir hikâye dinlemiştim eskilerden. Allah kahretsin! Hiçbir bok hatırlamıyorum. Belleğim günbegün zayıflıyor. Bu kadar içmemeliyim, karımın dediklerine kulak vermeliyim, ölçüyü kaçırmamalıyım. Elif hep

ölçülüdür. Ölçü? Neyin, kimin ölçüsü? Elif'inkiler mi? Neden?

“Sadece gördüğünüzü söyleyin onlara yeter,” diye yineliyor kadın, yalvaran bir sesle. “Söyleyin beyefendi.”

Gördüklerimi söylemek mi? Ben birşey gördüm mü? Görmüş müydüm? Gördüklerimi söylemiş miydim? Söyler miydim görmüş olsam bile?

Susuyor. Buradan kaçmalı. Bu kadından kurtulmalı.

“Çocuk arkadan gelecek, dediler. Yıllarca bekledim, gelmedi. Parmak kadar çocuk, o yolları yalnız nasıl aşsın! Duvar yıkıldığında, Macar gelin bütün kâğıtları sakladı, gümüş şamdanları da. Yok, gümüş şamdanlar belki de Peşte'de kalmıştır. Günahına girmemek gerek. Öyle değil mi efendim?”

Yerinden kalkıp Ömer Eren'e doğru yürüyor. Ömer kaçmak istiyor, kadın kolundan çekiyor. Silkelenip kolunu kurtarıyor. “Orda değildim, bilmiyorum, ben hiçbir şey bilmiyorum,” diyor, yengeç gibi yan yan kaçmaya çalışırken.

“Herkes, ‘orda değildim’ diyor, ‘bilmiyorum’ diyor. Peki orda olanlar kimlerdi? Kim biliyor, kim hatırlıyor olanları? Çocuğu gemiden çıkararak kimdi? Gelin olabilir. Oğlum hain diye tasfiye edildikten sonra, ötekilere çalışmaya başlamıştı gelin. Gümüş şamdanları da o saklamış olabilir pekâlâ. Ben Doğu'dan çıkmak istemedim. Orada bekleyecektim, çocuğu bırakmayacaktım. Orada bulabilirdi beni, bulabilirdi. Buraları hiç bilmez çocuk, buralarda kimseleri bulamaz.”

Kadın söylene söylene yerine dönüyor. Neler söylediğini artık duyamıyor, anlayamıyor. Kaçık kadından kurtulduğu için ferahlıyor. Fark edip de peşinden gelmesin diye, acele etmeden, ağır ağır yandaki perona doğru yürüyor. “Tasfiye edilmiş oğul, kayıp çocuk, nehir, Macar gelin, şamdanlar, ötekiler, Doğu, duvar...” Çağın kasırga-

sının insanlarla birlikte sürüklediği, havada uçuşan sözcükler. Bu şişman, sıradan, yaşlı kadınla ne ilgisi var bütün bunların? Niye olmasın! Kimse bedeninde, kılık kıyafetinde, yüzünde taşıyor yaşadıklarını. Yüreğinde, belleğinde, çılgınlığında taşıyor.

Garip kadının sözleri, ne taraftan geldiğini ilk anda kavrayamadığı bağırışların, sloganların, bildik marşlardan nakaratların, gürültü patırtının arasında yitip gidiyor, duyulmaz oluyor.

Gürültünün geldiği yana bakıyor. Camları, ay yıldızlı kâğıttan bayraklarla donatılmış, önüne büyük bir bayrak asılmış, yanına, boydan boya “En büyük asker bizim asker” yazılı pankart gerilmiş bir otobüs 3 numaralı perona yanaşiyor. Otuz-kırk erkek çocuk; omuzlarının üzerinde kendileri gibi gencecik, bıyıkları yeni terlemiş, heyecandan alı al moru mor delikanlılarla, parmaklarıyla kurt başı işareti yapan havaya kalkmış elleriyle, ölgün sarı ışıklar altında büsbütün kasılmış görünen ciddi yüzleri, kendi sesleriyle büyülenip yuvalarından fırlamış gözleriyle otobüse doğru uygun adım yürüyor. Alışılmış, kanıksanmış asker uğurlama törenlerinden biri. Her şey, gündelik akışın kahrolası normalinde. Her şey, içini biraz daha acıtan ürkütücü bir çaresizlik ve saçmalık çemberinde.

Bir gece otogarı –eskiden otobüs garajı denirdi–; Tuna üzerinden, bir nehir gemisiyle kim bilir neden, nereye kaçmış ve hep kaçmakta olan bir kadın –İkinci Dünya Savaşı mı, Macaristan direnişi mi? Ya çocuk? Çocuk gerçekten var mıydı?–; burada, gırtlaklarını paralarcasına bağırışan başka çocuklar: “Ya sev ya terk et”, “Bölücübaşına ölüm”, “Bayrak inmez, vatan bölünmez”, “En büyük asker bizim asker” naralarıyla, hançerelerini ve geceyi yırtan çocuklar. Bir başka yerin, bir başka zamanın, bir başka davanın çocukları. Dünya sahnesinde oynanan bütün trajedilerde rol alan ve hep figüran kalan oyuncu çocuklar...

Benim burada ne işim var? Yorgunum, bezginim, üstelik içmişim, üstelik sözü yitirmişim, yazamaz olmuşum. Kendimi sevmiyorum, kendimle kavgalıyım. İstanbul'a otobüsle gitme fikri şimdi hiç de parlak görünmüyor. Ellilerini süren bedenine olduğu kadar, yorgun ruhuna da aykırı. Yalnız içilen kötü bir gecede, sarhoşlukla verilmiş bir karar. Otele dönüp sızsam... Yarın yer bulduğum ilk uçakla paşa paşa dönerim İstanbul'a. İlk uçağa da gerek yok, acil ne işim var? Beni bekleyen ne var ki İstanbul'da Elif'ten başka! O da zaten deneyleriyle, öğrencileriyle, yabancı dergilere yazdığı bilimsel makaleleriyle meşguldür. İşsiz insanların işidir beklemek. Elif'in işi, hep başından aşkındır.

Hayır, silah sesini duymadı, duyduysa da duyduğunu algılamadı. Ama çığlık bir ses kurşunu oldu, bütün ivmesiyle göğsüne vurdu. Adsız, konuşuz, kimliksiz, çırılçıplak bir çığlık Çankaya tepelerinden, Seyran Bağları'ndan, Kale'den, bayırlardan, yokuşlardan koptu. Başkent, devletin kibrini kuşanmış mağrur semtlerini; krevatlı, takım elbiseli, sıkıcı memur mahallelerini; çıplak tepeleri kavak, iğde, armut ağaçlarıyla süsleyen gecekonducularını, kente kararlı ve usul sokulan varoşlarını, Kale'ye tırmanan yokuşlarını; bulvarlarını, sokaklarını, duraklarını, istasyonlarını, gece yarısı otogarını kapladı. Şehre yayıldı, önüne kim çıkarsa yüreğine vurdu, yankılandı. Tuhaf yaşlı kadına ve Ömer'e ulaştı.

Sesin girdabına kapıldı. Ne kadar döndü o girdabın içinde? Nasıl çıktı? Çıkabildi mi? Kadın yanına kadar sokulmuştu. O mu kadına doğru gitmişti yoksa? Kadının, "Çocuğu öldürdüler," diye fısıldadığını duydu. Ve kafasının içinde, çığlık sese, ses söze, söz anlama dönüştü: Çocuk!.. Çocuğu öldürdüler!..

2 numaralı peronla 3 numaralı peronun arasında, otogara birden inen ölüm sessizliğinin ortasında, bir ka-

dın yerde yatıyor. Bacaklarının arasından sızan kan, uzun basma eteğinde giderek genişleyen halka halka lekeler bırakıyor. Çok genç, neredeyse çocuk. Ölgün ışıkların aydınlattığı yüzü mavimsi beyaz. Şu anda, burada, bir kâbusun ortasında gerçekte olamayacak kadar güzel. Başını, önünde diz çökmüş karayağız delikanlıdan yana döndürürken, gülümsemeye çalışıyor. Sonra bütün yüzü acıyla kasılıyor, dudakları kırırdıyor, birşeyler söylemek istiyor, söylüyor belki. Delikanlı, bir elini kızın başının altına koyuyor usulca. Alnını, saçlarını örten oyalı yemenisini sıyırıp kendi boynuna takıyor, başak rengi gür saçlarını doluyor parmaklarına. Bir eliyle kızın karnını okşuyor durmadan, yüzünü yüzüne eğip birşeyler fısıldıyor: sevgi sözcükleri...

Zamanı durduran mutlak sessizlik, bir başka boyutta yaşanan o şaşkınlık ve kararsızlık ânı aslında çok kısa sürmüş olmalı. Birkaç dakika önce şamata yapan, sloganlar haykıran, Türk bayraklarıyla birlikte çok hilalli bayraklar sallayan gençlerden ikisi koşarak kaçıyor, peşlerinden kimse kovalamıyor. Otogarın gece yolcuları, askere uğurlananlar ve uğurlayanlar, trajik bir balenin son sahnesindeki gibi sessizliğin ritmine uyup ağır ağır, halka halka yaklaşıyorlar. Sonra bir ses patlaması, bağırışlar, kopuk kopuk cümleler, sorular, küfürler, beddualar, yankınmalar. Vurulanın yanına diz çökmüş genç adam, bütün sesini hançeresini delip geçen o ilk çığlığa koymuş da tüketmişçesine, “Onu vurdunuz, çocuğu öldürdünüz!” diye fısıldıyor. “Çocuğu öldürdünüz!”

İki sözcük, ses olup yankılanıyor: Çocuğu öldürdünüz, öldürdünüz! “*We zarok kuşt! We zarok kuşt!*”

Sonra koşuşturmalar. “Biri vuruldu, yardım edin!” çığlıkları. “İmdat!” sesleri. İnsanın kafasını zonklatan uğultu: “Cankurtaran yok mu? Doktor yok mu?” Ellerinde sedyeyle gelen telaşlı adamlar, yerlerde sürünen kâğıttan

bayraklar, şaşkın güvenlik görevlileri. Dalgalanan kalabalığın arasından yükselen bir ses: “Şehitler ölmez, vatan bölünmez.” Kaçışanları toparlamaya çalışan Abi’ler. Kalınan yerden, hiçbir şey olmamışçasına sürdürülmeye çalışılan şamata. Ne olduğunu bile kavramadıkları bir dava uğruna havaya sıkılan silahın lanetli cinayeti. Tetiği çeken meçhul katilin çocuk masumiyeti. Serseri kurşunla vurulan kız taşınırken sedyeye yapışmış delikanlının gözlerindeki umutsuzluk, yüzünde taşlaşan, heykelleşen acı. Ve yanı başından ayrılmayan, çevresinde olup bitenlere duyarsız tuhaf yaşlı kadının insanın kanını donduran sözleri:

“Zorladılar ama işbirlikçi olmadım ben, çocuğu kimin öldürdüğünü biliyordum, ama söylemedim. Ölmediğine inandırdım kendimi. Şamdanları saklayan da Macar gelin değildi. İşte size itiraf ediyorum. Çocuğu kimin vurduğunu da, şamdanları kimin aldığını da gördüm; bizdendi.”

Öfke, çaresizlik, şaşkınlık içinde kadını omuzlarından tutup sarsıyor. “Ne çocuğu, hangi çocuk deli kadın? Kimi gördün?”

“Çek ellerini üstümden. Vuranlar hep aynı, vurulanlar da. O zaman konuşmadım, kimseyi ele vermedim. Çocuk hep aynı, aynı çocuk. Sen vurdun, gördüm.”

Hayalet kadını hoyratça itip sedyeyle uzaklaşanların peşinden koşuyor.

Kadının, arkasından bağırdığını duyuyor: “Bu gemiler nereye kalkıyor? Biliyorsanız söyleyin beyefendi. Ben nerede, hangi limanda inecektim? Çocuğu vuranın siz olduğunuzu kimseye söylemem. Bu nehir nereye akıyor?”

Yaralının üstüne pis bir örtü atılmış, gözleri kapalı, yüzü ve bedeni aynı anda kasılıyor, sarsılıyor. Yaralı, hasta bir kedi yavrusu gibi durmadan inliyor. İniltiler zaman zaman boğuk hıçkırıklara dönüşüyor. Ömer, sedyenin bir ucundan tutmaya çalışan delikanlının sırtına koyuyor

elini, “doktorum” diyor. Doğruculuk yapıp “yazarım” demenin anlamı yok. Kim takar yazarı! Bu anda, burada sadece hekim önemli.

Sedyeyi yere bırakıyorlar. Elini yaralının alınına koyuyor: buz gibi. Biraz da doktor olduğunu kanıtlamak için, kızın nabzını saymaya çalışıyor. Yaralı inliyor, korkup vazgeçiyor nabız saymaktan. Uzaktan cankurtaran arabasının sireni duyuluyor. Güvenlikçi, yanında emniyet amiri ile geliyor.

“Olayı gördünüz mü?”

“Evet, gördüm, kim vurdu bilmiyorum, ama şu asker uğurlayan gruptan biri olmalı. İki kişi kaçtı. Evet şahidim.” Kimlik tespiti, adres. “Evet, yarın uğrarım karakola.”

Yaralı kızın başındaki delikanlının yüzü irin rengi. Bir damla kanı kalmamış sanki. Kimliğini bulmakta zorlanıyor. Bir an, çocuğun kimliksiz olmasından, alıp götürmelerinden, başına iş açılmasından korkuyor Ömer. Gerekirse araya girerim. Kim olduğumu anlatırım, çocuğa sahip çıkarım. Delikanlının yanaklarından süzülüp uzamış sakallarının arasında kaybolan birkaç damla göz yaşını görüyor.

“Kurtulacak,” diyor, “kurtulacak, üzülme.”

Zabıt tutulmaya çalışılıyor bir yandan. Yaralı kanıyor, kanıyor.

“Çocuk gitti, çocuk canımızdı,” diye tekrarlayıp duruyor delikanlı. Ötesi umurunda değil.

Yaralı kadının hamile olduğunu, ilk o zaman kavırıyor.

“Dur bakalım, telaşlanma, çocuk da kurtulur belki.”

Kızın bacaklarının arasından sızan, eteğine ve peronun beton zeminine yayılan pıhtılaşmış kan geliyor gözünün önüne. Kendi söylediğine kendi de inanmıyor.

Siren sesi iyiden iyiye yaklaşıyor.

“Nereye götürecekler?” diye soruyor genç adam korkulu, kuşkulu bir sesle.

Artık yazamaz olmuş, sözü yitirmiş bir yazar. Tutkulu bir bilim kadını olan karısı ve kendisine dayatılan başarı ölçütlerini reddedip dünyayı saran şiddetten kaçmak için uzak adalara sığınan oğulları. Destanların çağrısı ve ezilmişliğin isyanıyla çıktığı dağların şiddetinden kaçan bir Kürt genci. Töreden kaçan gencecik bir kız. Bir itirafçı. İstanbul'da, bir canlı bombanın kör saldırısında parçaları dört bir yana dağılan bir yabancı. Güneydoğu'da bir şehir, özel bir kadın, özel bir yaşam. Norveç'te küçücük bir ada, hiç gelmeyecek masal prensesi annesini bekleyen bir çocuk.

Şiddet nerede başlar? Laboratuvarda deney hayvanlarını keserken mi, savaşta ölürken, öldürürken mi? Çocuğuna kendi değerlerini dayatırken mi, insanın acısının fotoğrafını çekerken mi? Töreyi uygularken mi, sevişirken mi, yoksa yabancıyı ötekileştirirken mi?

Bir söz arıyordu: kaynağı kurumuş, yitik sözü. Bir ses duydu: "Zarok Kuştin! Çocuğuy öldürdüler!" Çığlığın peşine takıldı, uzaklara gitti, insana ulaştı ve sözü buldu.

24 dile çevrilen *Kayıp Söz*'de Oya Baydar, şiddetin ve savaşın yıkıcılığını anlatıyor.

#destan #aile #kürt sorunu #bilim kadını #töre #itirafçı #şiddet
#arayış #savaş #insan doğası

Kapakta fotoğraf: Ayşın Arıoğul

 can

can.yayinlari.com | [f](#) | [t](#) | [v](#) can.yayinlari

roman

ISBN 978-975-07-2611-8

9 789750 726118